

NASTAVNA JEDINKA 8 SLOBODA

Viši razredi srednje škole

**Javna rasprava
Zašto sloboda (govora) ne
funkcioniše bez strogih pravila?**

8.1 Koji problemi nas zanimaju?

Učenici učestvuju u planiranju rasprave

8.2 Pripremanje rasprave

Ključne izjave i strategije za raspravu

8.3 Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo

Javna rasprava i odlučivanje

8.4 Jedna rasprava – različite

perspektive Učenici se osvrću na raspravu

Nastavna jedinka 8

Sloboda

Javna rasprava

Zašto sloboda (govora)

ne funkcionira bez strogih pravila?

Uvod za nastavnike

Zašto sloboda (govora) ne funkcionira bez strogih pravila?

Nekim bi se čitaocima to pitanje moglo činiti čudnim. Na kraju krajeva, sloboda znači da možemo reći i činiti šta želimo. Demokratija je sistem za otvorena, slobodna društva. Stroga pravila podsjećaju nas na nešto sasvim različito – na autokratsku vladavinu, na primjer. Dakle, koja se poruka krije iza tog pitanja? Ukratko, sloboda i jednakost su blizanci. Svi uživamo pravo na slobodu, ali trebamo i jednaku mogućnost da ih ostvarimo – zbog toga su nam potrebna pravila. U ovoj jedinki, učenici će spoznati važnost tog principa učešća u demokratiji.

Zašto je u ovoj jedinki naglasak stavljen na raspravu

Građani koji učestvuju u demokratiji učestvuju u različitim raspravama, a time ostvaruju i svoje ljudsko pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. Javna rasprava je vještina koja se može naučiti, pa je stoga učenicima potrebno vježbanje u školi. Zbog toga učenici uče kako voditi raspravu, a ova jedinka obrađuje ključni pojam slobode. Sloboda govora i izražavanja pritom je posebno važna.

Šta učenici rade na času posvećenom raspravi?

U raspravi učestvuje jedanaest učenika. Svaki debatni tim sastoji se od pet učenika i predsjedavajućeg. Ostali učenici prate raspravu, ali i aktivno učestvuju. Tri tima učenika pišu izvještaj o raspravi i u posljednjoj lekciji ove jedinice izvještavaju razred o raspravi. Ostali učenici su publika, a njihova je uloga ocijeniti stajališta, odlučiti koja strana ih je na kraju uspjela uvjeriti te glasati o tome koju stranu podržavaju. Kao i u politici, jedna strana dobiva većinu pristalica.

Šta će učenici naučiti u ovoj jedinki?

Rasprava se odvija po strogim pravilima kako bi se osiguralo da svaki učenik dobije pravednu i jednaku priliku da govori. Predsjedavajući prekida učenike koji govore duže od predviđenog vremena. To pravilo je nužno jer štiti pravo svakog govornika na slobodno izražavanje u okviru propisanog vremena. Prema tome, sloboda ne funkcionira bez strogih pravila (vidi podnaslov ove jedinice). Bez tog principa niti jedan demokratski sistem ne bi funkcionisao, niti bi ljudska prava mnogo značila u životima ljudi.

Koji je zadatak nastavnika u ovoj jedinki?

U ovoj jedinki mnogo vremena ostavljeno je učenicima za samostalni rad kako bi uvježbavali svoju vještinu raspravljanja i zapazanja, ali i snosili odgovornost za ono što čine. Lekcije 2-4 počinju s ulaznim doprinosom učenika. Kada učenici samostalno rade, nastavnikova uloga je uloga instruktora: on posmatra učenike da bi utvrdio što rade dobro te koje sposobnosti eventualno zahtijevaju više pažnje i uvježbavanja. Nastavnik im pruža podršku ako je zatraže, no ne bi im smio nuditi rješenja zadataka.

Razvijanje sposobnosti: povezanost s drugim jedinkama ovog priručnika

Šta pokazuje ova tabela?

Naslov ovog priručnika, „Učestvovati u demokratiji“, stavlja naglasak na sposobnosti aktivnog građanina u demokratiji. Tabela pokazuje potencijal za sinergijski učinak jedinki koje su sastavni dio ovog priručnika. Iz nje se vidi koje sposobnosti se razvijaju u 8. jedinki (označeni red tabele). Masno uokvirena kolona pokazuje sposobnosti političkog odlučivanja i djelovanja – uokvirena je zbog velike povezanosti sa učešćem u demokratiji. Redovi ispod toga pokazuju povezanost s drugim jedinkama ovog priručnika: koje sposobnosti se razvijaju u tim jedinkama, a predstavljaju podršku učenicima u 8. jedinki?

Kako možemo upotrijebiti ovu tabelu?

Nastavnici mogu upotrijebiti ovu tabelu kao instrument za različito planiranje nastave obrazovanja za demokratiju i ljudska prava.

- Tabela pomaže nastavnicima koji samo nekoliko lekcija posvećuju obrazovanju za demokratiju i ljudska prava: nastavnik može izabrati samo ovu jedinku, a izostaviti ostale, jer zna da neke ključne sposobnosti, u izvjesnoj mjeri, razvija i ova jedinka – npr. analiza, reflektivna upotreba medija i odgovornost.
- Tabela pomaže nastavnicima iskoristiti sinergijske učinke koji učenicima pomažu trajno uvježbati važne sposobnosti, u različitim kontekstima koji su na različite načine povezani. U ovom slučaju nastavnik kombinuje više jedinki.

Jedinke	Dimenzije razvijanja sposobnosti			Stavovi i vrijednosti
	Politička analiza i procjena	Metode i vještine	Učešće u demokratiji. Političko odlučivanje i djelovanje	
8. Sloboda	Prepoznavanje ključnih izjava. Povezivanje i rangiranje argumenata; izbor. Analiziranje selektivne konstrukcije stvarnosti koju provode mediji.	Raspravljjanje: kratke i jasne izjave. Igranje u timu. Pisanje novosti.	Odlučivanje većinom glasova.	Etika međusobnog Uvažavanja.
2 Odgovornost			Odgovornost je čak važnija od pravila u svrhu funkcionisanja demokratije (jedinke 2 i 7)	
7 Jednakost	Analiziranje i rješavanje većinskih/manjinskih problema			

5 Pravila i propisi			Neutraliziranje potencijalno trajnog sukoba interesa utvrđivanjem sistema pravila i propisa.	
6 Vlast i politika	Proučavanje rasprave o utvrđivanju programa i političkom odlučivanju.		Prepoznavanje gdje u političkim procesima odlučivanja građani mogu intervenirati.	
9 Mediji	Analiziranje selektivne konstrukcije stvarnosti od strane medija.	Pisanje novosti.	Refleksivna upotreba informacija koje prenose mediji.	

NASTAVNA JEDINKA 8: Sloboda – javna rasprava

Zašto sloboda (govora) ne funkcioniše bez strogih pravila?

Tema lekcije	Razvijanje sposobnosti /ishodi učenja	Zadaci za učenike	Materijali i sredstva	Metoda
Lekcija 1 Koji problemi nas zanimaju? (3 sedmice unaprijed)	Preuzimanje odgovornosti. Kriteriji za odabir pitanja za raspravu u razredu: politički značaj, interesi učenika, povezanost s ueničkim razumijevanjem i iskustvom.	Učenici izlažu ideje i prikupljaju informacije o pitanjima za raspravu.	Radni materijal za učenike 8.1. Informacije kroz medije. Bilješke o ličnom iskustvu i stavovima. Stalak s papirom.	Rad u parovima.
Lekcija 2 Priprema za raspravu.	Učešće: učenici odabiru glasanjem. Metode i vještine: timski rad.	Učenici pripremaju svoje uloge za raspravu.	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1. Medijske informacije. Tabloid, kvalitetna štampa, časopis za mlade.	Grupni rad, kooperativno učenje.
Lekcija 3 Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo	Slobodno govoriti; raspravljati sa suparnikom; sarađivati u timu. Pratiti i ocjenjivati razmjenu argumenata.	Učenici učestvuju ili posmatraju i slušaju raspravu. Zadaci u nastavku za grupe koje pripremaju lekciju refleksije.	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1.	Rasprava. Grupni rad (glasanje). Izvještavanje.
Lekcija 4 Jedna rasprava – različite perspektive.	Analiziranje i ocjenjivanje zajedničkog iskustva. Mediji oblikuju našu percepciju stvarnosti. Pravila garantuju jednake mogućnosti ostvarivanja prava na slobodu.	Učenici upoređuju medijske novosti o raspravi. Učenici se osvrću na iskustvo raspravljanja.	Učenici pišu novosti. Nastavni materijali 9.1.	Izlaganje. Rasprava.

Lekcija 1

Koji problemi nas zanimaju?

Učenici učestvuju u planiranju rasprave

Napomena: ova lekcija se obrađuje tri sedmice prije ostalih lekcija.

Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.	
Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.	
Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.	
Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu , važni su sastavni dijelovi procesa učenja.	
Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.	
Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje sposobnosti	Preuzimanje odgovornosti, odabir predmeta i materijala primjenom određenih kriterija.
Ishodi učenja	Kriteriji za odabir tema za raspravu u razredu: politička relevantnost, interesi učenika, povezanost s učeničkim razumijevanjem i iskustvom.
Zadaci za učenike	Učenici izlažu ideje i prikupljaju informacije o pitanjima za raspravu.
Materijali i sredstva	Informacije preko medija. Bilješke o ličnom iskustvu i stavovima. Papir sa stalka s papirom na zidu s učeničkim sugestijama i listićem za provjeru (imena učenika s kućicom za kvačicu). radni materijal 8.1.
Metoda	Rad u parovima.
Raspored	Uključiti učenike u rad. 15 min.
	Uvod u zadatak 10 min.
	Rad u parovima. 15 min.
	Vremenski razmak između lekcija 1. i 2. 3 sedmice

Informacije za nastavnika: zašto se ova lekcija obrađuje tri sedmice unaprijed

Ova lekcija se obrađuje tri sedmice prije svih ostalih, a razlog za to je omogućiti učenicima pripremanje ulaznih materijala za drugu lekciju i učešće u planiranju rasprave u okviru treće lekcije. Dakle, ova lekcija služi za **prethodno organiziranje**: učenici unaprijed dobivaju informacije koje će im biti potrebne za određeni zadatak.

Učešće u planiranju lekcija odgovara učešću u zajednici. U svim situacijama aktivni građanin je informirani građanin. Iz te perspektive, prethodno organiziranje rada u ovoj jedinki pokazuje osnovni princip učešća u demokratiji.

Lekcija – prethodno organiziranje traži vremenski period od približno tri sedmice između prve i ostalih lekcija (nastavnik stoga mora odlučiti kako obrađivati lekcije unutar tog perioda). Taj se period dijeli u dvije faze:

Faza 1. (dvije sedmice): učenici rade u parovima. Na kraju 1. faze, svaki tim predlaže neku temu o kojoj će se raspravljati jer smatraju da je zanimljiva i prikladna. Moraju osigurati informacije potrebne za rad u razredu (jedna stranica).

Učestvovati u demokratiji

Utvrđuje se datum kada 1. faza završava, a 2. počinje.

Faza 2. (jedna sedmica): vrijeme za čitanje. Na kraju 2. faze svaki učenik zna sve predložene teme i pročitao je sve materijale. Svaki učenik je odabrao temu koja će biti predmet rasprave.

Raspored prethodnog organiziranja

Lekcije	Lekcija 1		Lekcija 2
Učeničke aktivnosti	Faza 1 Učenici sastavljaju svoje prijedloge za temu rasprave.	Faza 2 Učenici čitaju prijedloge.	Razred glasanjem bira problem
Raspored	1.sedmica - 2. sedmica	3.sedmica	
Rok			

Opis lekcije

Priprema prije lekcije

Za 1. korak, raspravljanje: ako je potrebno, nastavnik će isprazniti učionicu radi vježbe raspravljanja.

Za korak 2.3, upute za zadatak: nastavnik postavlja dva papira sa stalka s papirom na zid učionice.

1. Uključivanje učenika

Priprema: nastavnik trakom dužine od približno pet metara dijeli prostor na podu učionice. Učenicima je potrebno dovoljno prostora za stajanje s obje strane trake, a stoje okrenuti jedni prema drugima. Ukoliko je učionica premala ili prenatrpana, zadatak se može organizirati i u hodniku.

Nastavnik traži od učenika da stanu u krug oko te linije. Zatim kaže sljedeće:

„Svako dijete bi u školi trebalo provesti dodatnu godinu dana.”

Nastavnik poziva učenike da se premjeste na prostor s jedne strane trake – lijevo ako podržavaju izjavu, a desno ako se ne slažu. Učenici nekoliko minuta razmjenjuju svoja stajališta i ideje.

Zatim nastavnik poziva učenike da razmijene svoja stajališta. Pritom treba voditi računa o nekoliko pravila:

1. Dvije strane naizmjenično iznose svoje argumente.
2. Govornike se ne smije prekidati.
3. Govornici imaju na raspolaganju 30 sekundi za iznošenje svog mišljenja.

Učenici potom razmjenjuju argumente, što djeluje kao rasprava. Nakon pet minuta ili prije, ako jednoj strani ponestane ideja, nastavnik zaustavlja raspravu i traži da se učenici vrate na svoja mjesta – stolice stoje u obliku pravougaonika radi lakše komunikacije.

2. Uvod u zadatak

2.1 Zbog čega je vođenje rasprave važno za učešće u demokratiji?

Nastavnik podsjeća na prethodnu aktivnost – radilo se o raspravi. U vrlo kratko vrijeme učenici su razmijenili mnogo ideja i argumenata. Učenici sada mogu komentarisati stečeno iskustvo.

Nastavnik objašnjava učenicima važnost razvijanja debatnih vještina, budući da se mnoge rasprave u demokratskom okruženju odvijaju na taj način. Građani uživaju ljudska prava slobodnog mišljenja i izražavanja, ali potrebne su im vještine vođenja rasprave da bi ih ostvarili.

Nastavnik provjerava da li učenici razumiju i prihvataju tu definiciju zadatka za uvježbavanje.

2.2 Pojašnjenje: koja tema je prikladna za vođenje rasprave?

Nastavnik podsjeća na temu – učenici su pokazali da se radi o dobroj temi za raspravu. Šta neku temu čini pogodnom za raspravu?

Nastavnik sluša ideje i sugestije učenika i ukratko ih zapisuje na tablu ili stalak s papirom. Za očekivati je da će se one uglavnom poklapati s pet kriterija (3a-3e) s radnog materijala za učenike 8.1.

Nastavnik objašnjava kako će sljedeća rasprava biti zanimljivija i učenici će biti uspješniji ako sami izaberu temu rasprave. Dakle, imaju mogućnost da za sljedeću lekciju, za tri sedmice, izaberu temu. Do tada bi trebali davati prijedloge. Učenici će na sljedećem času izvršiti odabir.

Nastavnik dijeli radni materijal za učenike 8.1 i skreće pažnja na kriterije koje su učenici predložili te traži da ih uporede s kriterijima pod 3a-3e na radnom materijalu. Ako se učenici i nastavnik slože da treba izmijeniti popis kriterija, to će i učiniti.

2.3 Upute: skupljanje ideja na stalku s papirom

Nastavnik odlazi do papira sa stalka s papirom na zidu i traži da učenici pročitaju radni materijal 8.1 dok on istovremeno crta sljedeću tabelu:

Koja je tema dobra za raspravu?			
Svakodnevni ili školski život	Društvena ili kulturna pitanja	Politička pitanja	Ostala pitanja

Nakon što učenici pročitaju radni materijal, nastavnik ih upućuje na stalak s papirom. Tema o kojoj su učenici raspravljali na početku lekcije političke je prirode – kako bi obrazovanje u našoj zemlji trebalo biti organizovano? Ostale teme također su zanimljive:

- Političke teme;
- Društvene teme;
- Teme iz školskog i svakodnevnog života;
- Ostale teme – sve ostale ideje.

Učenici se mogu pozvati na lično iskustvo, ili na ono što znaju iz aktuelnog političkog života, ili pak mogu potražiti druge informacije.

U tom bi trenutku učenici trebali raspolagati nekim primjerima. Nastavnik ih posdiče da izlože svoje ideje. Ako se to pokaže preteškim, nastavnik može pomoći sljedećim primjerima:

- *Svakodnevni ili školski život*: „Automobili donose više štete nego koristi.“
- *Društvene ili kulturne teme*: „Televizija igra pozitivnu ulogu u društvu.“ (Ili: internet, mobilni telefoni, itd.)
- *Političke teme*: „Žene bi trebale uživati isti tretman kao muškarci.“

2.4 Upute: pridržavanje roka

Na kraju nastavnik objašnjava zašto postoji rok. Kako bi svi mogli pročitati materijale, zadan je rok – pet školskih dana prije početka prve lekcije. Učenici moraju znati da će oni birati temu, ali da unaprijed trebaju pročitati materijale. U protivnom se ne može održati demokratsko glasanje, a to mora biti organizirano efikasno i u okviru raspoloživog vremena za lekciju. Tokom obrade lekcije neće biti vremena za čitanje materijala.

Nastavnik daje učenicima upute o tome gdje spremite bilješke i materijale.

Na kraju nastavnik naglašava da je važno da učenici odluče o kojoj će temi raspravljati.

3. Rad u parovima

Učenici formiraju parove i rade sami, slijedeći upute koje su dobili tokom lekcije i s nastavnog materijala. Sami utvrđuju domaću zadaću.

Lekcija 2

Pripreme za raspravu

Ključne izjave i debatne strategije

Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.	
Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.	
Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.	
Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu , važni su sastavni dijelovi procesa učenja.	
Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.	
Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje sposobnosti	Učešće: učenici odlučuju glasanjem. Metode i vještine: timski rad.
Cilj učenja	
Zadaci za učenike	Učenici pripremaju svoje uloge u raspravi.
Materijali i sredstva	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1. Medijske informacije. Tabloid i kvalitetne novine, časopis za mlade.
Metoda	Grupni rad, saradničko učenje.
Raspored	1. Učenici biraju temu. 10 min.
	2. Formiranje grupa za raspravu. 10 min.
	3. Grupni rad. 20 min.

Informacije

Jedinka se sastoji od dvije aktivnosti: 1. učenici biraju temu rasprave i 2. učenici formiraju grupe i pripremaju se za svoje uloge u raspravi: dva tima u raspravi (“afirmativan”, ili *pro* strana, i “negativan”, ili *contra* strana).

Glavni dio lekcije odnosi se na pripremanje rasprave. Zbog toga je važno da se glasanje obavi nesmetano i efikasno.

Vrlo uzbudljivo iskustvo grupa zaduženih za izvještavanje bit će objavljivanje njihove priče u stvarnim novinama. Nastavnik to može predložiti timovima za izvještavanje. Ako se učenici slože, nastavnik s njima dogovara strategiju obraćanja nekoj od novina.

1. Učenici biraju temu

Nastavnik funkcioniše kao predsjedavajući tokom prve lekcije. Najprije zahvaljuje učenicima što su ponudili toliko zanimljivih ideja.

Od učenika se očekuje da su pročitali ideje i materijale koje su pripremile njihove kolege i da su odlučili o kojim temama bi htjeli raspravljati. Dva učenika mogu voditi postupak glasanja. Jedan od njih pita svakog učenika koji je njegov izbor. Drugi učenik na tabli sastavlja popis tema, stavljajući znak uz one koje se javljaju više puta. Potom se teme rangiraju, a razred glasanjem odlučuje između prve tri s popisa. Tako izabrana tema bit će tema rasprave.

2. Formiranje grupa za raspravu

Nastavnik najavljuje pripreme za raspravu. Rasprava se odvija po određenim pravilima, a učenici formiraju grupe i timove koji preuzimaju različite uloge.

Učenici dobivaju radni materijal za učenike 8.2 i čitaju ga u tišini. Postavljaju pitanja da bi dobili pojašnjenje za sve što je potrebno dodatno objasniti, a (poželjno je) da drugi učenici ili nastavnik odgovore na ta pitanja. Učenici bi trebali razumjeti uloge koje preuzimaju različiti timovi.

Učenici se pridružuju jednom od sljedećih timova. Tabela koja slijedi pokazuje koje grupe učestvuju u raspravi i koje radne materijale trebaju. Timovi koji učestvuju u raspravi moraju imati jednog dodatnog člana u slučaju da se neki član tima razboli na dan održavanja rasprave.

Dva predsjedavajuća međusobno podijele zadatak vođenja rasprave i glasanja. Ako je jedan od njih odsutan zbog bolesti, drugi preuzima oba zadatka.

Grupa	Broj članova (+dodatni članovi)	radni materijal br.
Debatni tim br. 1 ("afirmativan")	5 (+1)	8.3
Debatni tim br. 2 ("negativan")	5 (+1)	8.3
Prvi i drugi predsjedavajući	2	8.2, 8.4, 8.5
Timovi za izvještavanje (kvalitetna novina, tabloid, časopis za mlade)	3 x 2	8.6, 9.1
Čitalačka publika	Ostali učenici	8.5

To se može spretno izvesti crtanjem dvaju kolona na tabli ili na dva papira sa stalka s papirom. Učenici upisuju svoje ime u grupu po svom izboru. Ako je neka grupa popunjena, nastavnik i učenici zajedno odlučuju kako riješiti njihov problem. To je *njihov* problem, a ne nastavnikov. Iskustvo je pokazalo da su učenici spremni sarađivati i grupe se formiraju brzo i sa zadovoljavajućim rezultatom za učenike.

3. Pripreme za raspravu

Grupe dobivaju primjerak radnog materijala 8.3 (debatni timovi), 8.4 (čitalačka publika) ili 8.5 (reporteri). Drugu polovinu časa grupe provode planirajući svoju aktivnost i, ako je potrebno, domaću zadaću. Nastavnik ima ulogu posmatrača i instruktora. Kao instruktor, nastavnik ne prilazi grupama, ne čita njihove radove i ne učestvuje u kreiranju rezultata. Ako je grupama potrebna pomoć, one prilaze nastavniku. Ako to nije slučaj, imaju slobodu i odgovornost raditi kako misle da je najbolje. Iskustvo je pokazalo da učenici cijene povjerenje koje im je ukazano i ono je snažan poticaj i ohrabrenje.

Nastavnik reporterima daje primjerak njihove vrste novina – tabloid, kvalitetne dnevne novine ili časopis za mlade. To će im pomoći da pokušaju zamisliti kakav profil čitalaca ima njihova novina te kako bi trebala izgledati njihova novinarska priča.

Ako je to moguće, nastavnik može zamoliti učenike da školske klupe i stolice slože kao što je prikazano na radnom materijalu 8.2 prije početka sljedećeg časa.

Lekcija 3

Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo

Javno raspravljanje i odlučivanje

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p>Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p>Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje sposobnosti	<p>Slobodno govoriti; raspravljati s protivnikom; saradivati u timu.</p> <p>Pratiti i ocjenjivati razmjenu argumenata.</p>
Cilj učenja	Povezan s temom o kojoj se raspravlja.
Zadaci za učenike	<p>Učenici učestvuju, posmatraju i slušaju raspravu.</p> <p>Naknadni zadaci za grupe radi pripreme osvrta.</p>
Materijali i sredstva	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1.
Metoda	Rasprava, grupni rad (glasanje), izvještavanje.
Raspored	1. Rasprava. 25 min.
	2. Glasanje slušateljstva. 10 min.
	3. Zadaća: ulazne informacije za osvrt na učinjeno. 5 min.

Informacije

Ova lekcija uključuje osnovni zadatak cijele jedinice, raspravu. Opširne pripreme u prethodnoj lekciji imale su za cilj učenicima uliti povjerenje kako bi mogli odigrati svoje uloge.

Predsjedavajući su odgovorni za vođenje rasprave i glasanje slušateljstva.

Nastavnik počinje i zaključuje lekciju i prvenstveno je posmatrač.

Podijeljeni radni materijali sadrže pravila i upute o tome kako grupe trebaju odigrati svoje uloge. Ovakav scenarij tipičan je za učenje koje se temelji na zadacima: lekcija je vrlo strukturirana zahvaljujući različitim zadacima i strogo je određena pravilima i rasporedom, a nastavnik gotovo uopće ne govori. Ipak, ishodi učenja koje nastavnik ima na umu očiti su tokom cijele lekcije – čak mnogo izraženije nego kod frontalne nastave, budući da su sada učenici preuzeli odgovornost za učenje.

Opis lekcije

Radni materijal za učenike 8.4 (Uloga predsjedavajućih) sadrži detaljan opis o tome kako se odvija rasprava i glasanje slušateljstva. Stoga opis ovih faza može biti jako kratak.

1. Rasprava

Nastavnik najavljuje program lekcije: rasprava, nakon koje slijedi glasanje slušateljstva i izvještavanje. Ako je potrebno, nastavnik moli učenike da školske klupe i stolice slože na način prikazan u radnom materijalu 8.2.

Nakon toga nastupa prvi predsjedavajući. Učenici zauzimaju svoja mjesta kao timovi koji učestvuju u raspravi, predsjedavajući, slušateljstvo i reporteri. Nastavnik sjedi u slušateljstvu, po mogućnosti u zadnjem redu. Učenici ne bi trebali gledati nastavnika, već jedan drugog. Oni igraju svoje uloge, a nastavnik sluša.

2. Glasanje javnosti

Drugi predsjedavajući vodi raspravu slušateljstva i glasanje. U tom trenutku nastavnik napušta mjesto slušatelja i s određene udaljenosti prati rad učenika. Dok učenici, koji su dio slušateljstva raspravljaju o glasanju, timovi koji učestvuju u raspravi i reporteri slušaju.

Nakon pet minuta predsjedavajući zaustavlja raspravu i vodi postupak glasanja. Kad je predsjedavajući završio s glasanjem, nastavnik preuzima svoju ulogu.

3. Domaća zadaća: ulazni doprinosi učenika za lekciju koja slijedi (Lekcija 4)

Nastavnik zahvaljuje predsjedavajućima što su obavili lavovski dio posla. Nakon toga zahvaljuje učenicima i slušateljstvu i izriče pohvale kako već smatra primjerenim. U ovom trenutku ne bi se trebali iznositi nikakvi kritički komentari. Četvrta lekcija pruža mogućnost za povratne informacije i osvrt na raspravu i glasanje i to je ono što nastavnik treba reći učenicima.

Nastavnik traži da svi učenici, osim reportera, razmisle o svojim osjećajima, utiscima i stavovima koji se odnose na raspravu, naknadni razgovor i glasanje te da pripreme kratku izjavu kao ulazne informacije za sljedeću lekciju, s naglaskom na sljedećim pitanjima:

1. Kažite svoje mišljenje o problemu o kojem se raspravljalo. Objasnite koji je argument najviše uticao na formiranje vašeg mišljenja.

2. Sa svog stajališta opišite kakav su učinak pravila, a posebno ograničenje od jedne minute, imali na raspravu.

Timovi reportera ne bi smjeli dobiti taj zadatak jer će trebati napisati svoju novinarsku priču. Nastavnik poziva šest učenika koji trebaju odlučiti kako će objelodaniti priču – tako što će dva ili tri primjerka priče pričvrstiti na zid, ili svakom učeniku dati po jedan primjerak.

Lekcija 4

Jedna rasprava – različite perspektive

Učenici se osvrću na tok rasprave

<p>Ova tabela sažima informacije koje su nastavniku potrebne u svrhu planiranja i izvođenja časa.</p> <p>Razvijanje sposobnosti odnosi se direktno na obrazovanje za demokratiju i ljudska prava.</p> <p>Cilj učenja pokazuje šta učenici znaju i razumiju.</p> <p>Zadatak (zadaci) koji se daju učenicima, uz metodu, važni su sastavni dijelovi procesa učenja.</p> <p>Kontrolni popis materijala predstavlja pomoć u pripremi časa.</p> <p>Raspored nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.</p>	
Razvijanje sposobnosti	Analiziranje i ocjenjivanje zajedničkog iskustva.
Ishodi učenja	Mediji stvaraju našu percepciju stvarnosti. Pravila garantuju jednake mogućnosti ostvarivanja prava na slobodu.
Zadaci za učenike	Učenici upoređuju novinarske priče o raspravi. Učenici se osvrću na svoje iskustvo vođenja
Materijali i sredstva	Novinarske priče koje su sastavili učenici. Nastavni materijali 9.1.
Metoda	Izlaganja. Razgovor.
Raspored	1. Tri novinarska izvještaja i razgovor. 15 min.
	2. Osvrt: kako su pravila uticala na raspravu? 15 min.
	3. Izvještavanje. 10 min.

Informacije

Učenici se osvrću na lekciju iz dvije perspektive, one koja se odnosi na sadržaj i one koja se tiče sistema pravila. Učenike će možda zanimati jedna perspektiva više nego druga, pa se u skladu s tim može prebacivati i naglasak, kako bi se jednoj temi posvetilo više vremena.

Izvještavanje pruža učenicima mogućnost općeg osvrta na jedinku.

Učenici su pripremili ulazne informacije koji svakom učeniku daju mogućnost doprinosa tokom lekcije. Stoga nastavnik može i mora učenicima osigurati mnogo vremena za govorenje. Njihov doprinos može se događati tokom cijele lekcije (vidi osnovna pitanja za ulazne informacije učenika). Nastavnik vodi lekciju i daje samo svoje kratke informacije u svrhu sažimanja i strukturiranja rasprave.

Opis lekcije

Objašnjavanje plana lekcije

Nastavnik predstavlja plan lekcije i naglašava njegovu podudarnost s osnovnim pitanjima iz učeničkih zadaća. Ako se učenici slažu i nemaju prijedlog u smislu stavljanja naglaska na samo jednu konkretnu temu, nastavnik uvodi prvu fazu lekcije.

1. Tri novinarska izvještaja s raspravom

Nastavnik najavljuje da će tri tima reportera iznijeti svoje novinarske priče. Učenici imaju zadatak slušati i uporediti, budući da novinari rade za različite vrste novina. Da bi mogli uporediti novinarske priče, učenici trebaju biti spremni praviti bilješke. Nastavnik pojašnjava zadatak crtanjem jednostavne tabele na tablu ili stalak s papirom :

Novinarska priča	Br. 1	Br. 2	Br. 3
Jezik			
...			
...			
...			
Ocjena			

Nastavnik se poziva na priču navodeći samo broj, a učenicima ostavlja da je predstave. Jezik je jedna od karakteristika na osnovu koje se priče upoređuju, a učenici mogu slobodno praviti bilješke o onom što su primijetili. Ako im se više sviđa jedna vrsta izvještaja i novinarske priče, trebaju navesti razloge zbog kojih je to tako.

Nastavnik treba utvrditi da li učenici imaju još pitanja o svom zadatku, te potom daje riječ trima timovima reportera. Oni naizmjenično čitaju svoje novinarske priče, bez razgovora ili komentara između pojedinih priča.

Zatim učenici daju povratne informacije. Nastavnik sluša i potiče učenike da objasne kriterije kojima su se služili u svrhu upoređivanja i ocjenjivanja novinarskih priča.

Nastavnik sažima raspravu naglašavajući njen ključni vid: tri tima medijskih reportera bila su na istoj raspravi, no slika koju su stvorili svojim čitaocima se znatno razlikuje. To pokazuje da mediji prenose stvarnost svima onima koji nisu bili nazočni na nekom događaju. Prenoseći stvarnost, oni je konstruiraju – odabirući i naglašavajući neke elemente, a izbacujući ili posvećujući manje pažnje drugima. Nastavnik se može osvrnuti na odabrane pojedinosti iz novinarskih priča, ili na doprinose učenika u prilog nekoj tvrdnji (vidi nastavni materijal 9.1).

2. Osvrt: kako su pravila uticala na raspravu?

Nastavnik ponovo traži ulazne informacije učenika. Slušaju i učenici i nastavnik. Neki komentari mogu biti prilično kritički (vremensko ograničenje je „nedemokratsko“, ne dopušta slobodno izražavanje), a neki učenici mogu podržati pravila.

Tokom rasprave, nastavnik može zamoliti kritičare da razmisle o tome što bi se dogodilo da je vremensko ograničenje bilo ukinuto. Jasno im je da bi rasprava trajala duže, a budući da raspored vremena za ovu lekciju postavlja apsolutno ograničenje, u pravilima je uzeta u obzir stvarnost i pravedno se raspodijelilo raspoloživo vrijeme na sasvim male djelove. Govornici trebaju komentirati kako su se nosili s vremenskim ograničenjem: jesu li se uspjeli fokusirati na bitne stvari?

3. Izvještavanje

Ovdje učenici iznose neke općenite povratne informacije.

Nastavnik, suočen s kritikama, ne bi trebao opravdavati svoj rad niti odbacivati kritičke primjedbe. Budući da su učenici imali velik udio u aktivnostima i odgovornosti, uspjesi i neuspjesi su njihovi, jednako kao i nastavnikovi. Ako učenici nisu toga svjesni, nastavnik to treba naglasiti.

Ako su učenici uživali u raspravi, nastavnik može predložiti proširivanje u obliku debatnog kluba. Tu bi se mogla raspraviti neka pitanja koja su učenici predložili. Debatni klubovi veoma su uobičajeni u zemljama engleskog govornog područja širom svijeta, kao i među nastavnicima engleskog kao stranog jezika. Internet nudi obilje odličnih materijala za nastavnike i učenike koje zanima vođenje debate.

Nastavni materijal 8.1

Zašto sloboda ovisi o uspostavi pravila i propisa?

Mogućnosti učenja koje se nude u ovoj jedinki

Međuovisnost u nedostatku vremena

Najdragocjenije sredstvo podučavanja i učenja, kao uostalom i općenito u životu, jeste vrijeme. Kao stručnjaci, nastavnici moraju neprestano odgovarati na pitanje kako u razredu najbolje iskoristiti raspoloživo vrijeme, dok kod interaktivnog učenja odgovornost za to preuzimaju učenici. Uspješna organizacija u ovoj jedinki funkcionirat će samo ako učenici prihvate odgovornost da odvoje vrijeme za međusobno čitanje materijala – prije prve lekcije. U prvoj lekciji samo 10 minuta može se dodijeliti četirima grupama da izaberu temu za javnu raspravu. Ako su propustili unaprijed pročitati materijale, razred će imati jednu ideju manje za odabir – to je primjer u kojoj mjeri ovisimo jedni o drugima (međuovisnost).

Stroga pravila zaštite slobode govora

Javna rasprava mora se odvijati u okviru zadanog vremena. Svi govornici uživaju ista prava na slobodu mišljenja i izražavanja. Raspoloživo vrijeme za govorenje stoga se mora pravedno raspodijeliti, što znači jednako, minutu po izjavi. Čini se paradoksalnim da su neophodna i korisna stroga pravila koja štite našu slobodu. Vremensko ograničenje ima dvostruku funkciju: zagarantovano nam je vrijeme za govorenje i to je pravedno. S druge strane, to svakog govornika ograničava na veoma kratko vrijeme koje ima na raspolaganju pa stoga učenici moraju pažljivo razmišljati šta žele reći. Moraju se fokusirati na osnovne argumente, izostaviti sve što je manje važno, a svoje stajalište iznijeti jasno i sažeto.

Sloboda i ograničenje

Sloboda djelovanja i govorenja koja učenicima stoji na raspolaganju zadana je ili ograničena i definisana, i to na dva načina. Prvo, raspoloživim vremenom za učenje – čas je gotov za otprilike 40 minuta, pa se rasprava mora održati u okviru jednog časa i trajati najviše 20 minuta, budući da tokom tog časa treba odraditi i druge stvari. Drugo, pravila o održavanju rasprave svakom govorniku daju pravedan, ali strogo ograničeni udio u vremenu u trajanju od jedne minute po izjavi. Ograničenje ima strukturalnu dimenziju – tokom cijelog života nedostaje nam vremena – ali i političku, društvenu dimenziju: pravila postavljaju ograničenja bez kojih ne bismo mogli uživati u svojim slobodama, ne kršeći pritom prava drugih. Nedostatak vremena nije nešto o čemu možemo pregovarati, ali pravila jesu.

Škola je život

Dijalektika slobode i ograničenja, ukorijenjena u općem nedostatku vremena, događa se u školi, kao i u javnom životu. U tom smislu, zaista doslovnom, škola *jeste* život.